

COOPERAREA PRODUCĂTORILOR AGRICOLI – PRIORITATE A DEZVOLTĂRII SECTORULUI AGRAR

Dr. lect. sup. Silvia ZAHARCO, UASM

Lucrarea de față reprezintă un studiu al formelor de cooperare și asociere în agricultură. Sunt remarcate avantajele economice ale diferitelor forme de cooperare agrară, fiind prezentate unele aspecte privind situația cooperării agrare din țările europene dezvoltate și menționată importanța aplicării și respectării principiilor cooperării moderne. Totodată, se fac propuneri pentru crearea unui cadru legislativ favorabil dezvoltării unor exploatații agricole viabile și competitive, evidențiindu-se necesitatea adoptării unor legi corespunzătoare pentru reglementarea modului de organizare a cooperativelor agricole, s-a subliniat necesitatea sprijinului statului în vederea dezvoltării rurale și a formării unui sistem cooperatist viabil în agricultura națională.

Cuvinte-cheie: *agricultură, asociere, cooperare, cooperativa de întreprinzător, integrare, piață agrară, producător agricol, produse agroalimentare.*

JEL: Q13

1. Introducere. Cooperarea are o tradiție foarte veche, în decursul istoriei întâlnindu-se diverse forme de cooperare, dar care reprezentau forme primitive. Agricultură este un domeniu în care asocierea și cooperarea au fost și sunt mai necesare decât în orice alt domeniu al activității umane, agricultorul izolat simțindu-se practic neputincios în fața circumstanțelor ce apar într-o economie de piață.

Cooperativele sunt, de fapt, asociații care se formează pentru ca cei ce se asociază să realizeze avantaje personale. Din punct de vedere al comportamentului economic, persoanele decid să coopereze în situația în care avantajele prevăzute depășesc cheltuielile. Datorită faptului că pentru fiecare există și posibilitatea de a acționa de unul singur pe o piață descentralizată sau să formeze cu alții o întreprindere integrată, trebuie ca avantajele nete ale cooperării să fie superioare celor alternative.

În agricultura țărilor dezvoltate cooperarea a căpătat o largă recunoaștere, crescând în amploare și multiplicându-și formele de manifestare. Cooperarea a apărut și s-a dezvoltat ca o soluție pentru producătorii individuali supuși impactului atât al pieței resurselor de producție, cât și al pieței produselor agricole. Cooperarea și asocierea producătorilor agricoli are ca scop apărarea intereselor acestora și a drepturilor lor sociale, economice, financiare.

THE COOPERATION OF AGRICULTURAL PRODUCERS – A PRIORITY OF AGRICULTURAL SECTOR DEVELOPMENT

*Ph.D., Senior Lecturer, Silvia ZAHARCO,
State Agrarian University of Moldova*

This paper is focused on the study of the cooperation and association forms in agriculture. There have been highlighted the economic advantages of different forms of agricultural cooperation, presented some aspects concerning the agricultural cooperation in developed European countries and noted the importance of implementation and observance of modern cooperation principles. Also, there have been made proposals to create a legal framework, conducive to the development of viable and competitive agricultural farms, highlighting the need to adopt appropriate laws to regulate the organization of agricultural cooperatives. The author has stressed the need for state support in order to enhance rural development and the formation of a viable cooperative system in national agriculture.

Key words: *agricultural market, agricultural producer, agriculture, agri-food products, association, cooperation, entrepreneur cooperative, integration.*

JEL: Q13

1. Introduction. Cooperation has a very old tradition, and human history recorded various forms of it, nevertheless most of them represent primitive types of cooperation. Agriculture represents such a field where association and cooperation were and still are more necessary than in any other field of human activity, because the isolated farmer feels practically powerless to circumstances arising in a market economy.

Cooperatives are actually the associations that were formed in order that people who get associated can achieve personal gains. From the point of view of economic behavior, people decide to cooperate if the expected benefits exceed the involved costs. Due to the fact that everybody has the possibility to act alone on a decentralized market or to form an integrated enterprise with other people, there is a necessary requirement: the net benefits of cooperation should be superior to the alternative ones.

Cooperation has gained significant recognition in the agriculture of developed countries, expanding and multiplying its forms of manifestation. Cooperation has emerged and developed as a solution for individual producers subject to the impact of both production resources and market of agricultural products. Thus, the cooperation and association of agricultural producers aims to protect their interests and their social, economic and financial rights.

2. Material și metodă. Studiul analizează impactul procesului de cooperare și asociere asupra producătorilor agricoli pe termen lung, modul de constituire a diverselor structuri organizatorice, precum și beneficiile ce pot fi realizate odată cu formarea cooperativelor.

Datele prezentate se bazează pe aspectele concrete înregistrate în Republica Moldova privind mediatizarea legislației în domeniu, condițiile necesare pentru înființarea asociațiilor producătorilor agricoli, sprijinul acordat acestora conform prevederilor legislative, actualele asociații constituite, abordarea procesului de asociere la nivel instituțional.

3. Rezultate și discuții. Agricultură a fost și este una din ramurile prioritare ale economiei naționale, afirmându-se ca un domeniu de activitate destul de complex. Complexitatea agriculturii este determinată de rolul sectorului agrar în dezvoltarea economică și de particularitățile lui tehnice, economice și sociale. Deși agricultura ocupă un loc atât de important în economia Republicii Moldova, dezvoltarea acestei ramuri trezește o tot mai mare îngrijorare. Este necesar să se petreacă transformări fundamentale în structura agrară, în baza tehnico-materială, în organizarea exploatațiilor agricole, care să asigure practicarea unei agriculturi moderne și eficiente. Piața agrară națională este una mai mult stihinică, dezinformată, cu afaceri ocazionale de vânzare-cumpărare etc. Ca rezultat, apare supraproducția de anumite produse agroalimentare, scăderea prețurilor de vânzare, lipsa unor piețe de desfacere, importul unor produse agricole mai ieftine decât cele autohtone. Toate acestea cauzează pierderi semnificative producătorilor agricoli.

Drept consecință, apare necesitatea creării unui model modern al agriculturii, ce presupune revitalizarea proceselor de cooperare și asociere a producătorilor agricoli autohtoni. Necesitatea cooperării și asocierii în sectorul agroalimentar este condiționată de o mulțime de factori, printre care evidențiem:

- parcelarea terenurilor agricole;
- insuficiența tehnicii agricole și a mijloacelor de transport;
- lipsa unor structuri organizatorice corespunzătoare;
- lipsa unui sprijin adecvat din partea statului etc.

Cooperarea și asocierea producătorilor agricoli constituie un model lucrativ și eficient de colaborare atât cu alți producători agricoli, cât și cu agenții economici care prelucrează materia primă agricolă, o ambalează, o păstrează și o comercializează. Astfel, cooperarea se prezintă ca un model de stabilire a unor legături implicite și explicite între membrii implicați direct sau indirect într-o activitate, datorită cărora se formează un organism economic puternic ce contribuie la înlăturarea barierelor artificiale dintre aceștia [3, p.9].

2. Material and method. This study analyzes the long-term impact of cooperation and association processes on the agricultural producers, the methods of creating various organizational structures as well as the benefits that can be achieved from the formation of cooperatives.

The data presented in this study are based on concrete issues registered in the Republic of Moldova regarding the promotion of relevant legislation, the conditions necessary to create associations of agricultural producers, the support they can get according to the law, the existing associations and the approach of association process at the institutional level.

3. Results and discussions. Agriculture was and still is one of the key branches of the national economy, emerging as a quite complicated sphere of activity. The complexity of agriculture is determined by the role of the agricultural sector in the economic development and its technical, economic and social peculiarities. Although agriculture occupies such an important place in Moldova's economy, the development of this sector raises great concern. It is necessary to make fundamental changes in the agrarian framework, as well as modifications concerning its material and technical basis, and the organization of farms in order to ensure the development of a modern and efficient agriculture. National agricultural market is rather an unplanned and misinformed one with occasional sale-purchase agreements. As a result, a series of events could occur such as: the overproduction of certain agro-food products, lower trading prices, lack of sale markets, imports of cheaper agricultural products than the local ones, etc. All this causes significant losses to agricultural producers.

Consequently, there is the need to create a modern model of agriculture that involves revitalizing the cooperation and association processes of local agricultural producers. The need for cooperation and association in the agri-food sector depends on a lot of factors, among which we could mention:

- Parceling of agricultural land;
- Lack of agricultural equipment and means of transport;
- Lack of appropriate organizational structures;
- Lack of adequate support from the state etc.

The cooperation and association of agricultural producers represents a lucrative and effective collaboration model, both with other agricultural producers and with the economic agents who process, pack, store and sell the agricultural raw material. Thus, the cooperation could be represented as a model of establishing some implicit and explicit connections between the members directly or indirectly involved in this activity, the result of which is the formation of an economic body that contributes to the removal of artificial barriers between them [3, p.9].

Se disting două forme de integrare în agricultură: integrarea orizontală și integrarea verticală.

Procesul de *integrare orizontală* presupune plasarea la nivelul aceleiași verigi a lanțului economic al întreprinderilor și activităților de același gen [4, p.143]. După caracterul relațiilor ce se stabilesc între producătorii agricoli integrați, se disting două situații:

1) întreprinderile agricole mari, specializate, stabilesc relații contractuale cu întreprinderile mici, integrându-le în lanțul lor tehnologic. Întreprinderile integrate își păstrează formal autonomia, dar în realitate devin dependente de cele mari, care le fixează programul de producție, desfacere, exploatare;

2) integrarea de tip cooperatist, care presupune unirea producătorilor agricoli în societăți și asociații agricole, cu scopul de a produce anumite produse, de a utiliza în comun unele utilaje și mașini costisitoare, de a executa anumite lucrări de interes general, de a se aproviziona cu materialele necesare producției agricole.

Integrarea verticală a producătorilor agricoli reprezintă orice tip de coordonare între două sau mai multe unități, care se situează pe trepte diferite și succesive în lanțul operațiilor de livrare a mijloacelor de producție agricolă; producția ca atare, condiționarea sau prelucrarea produselor agricole, colectarea, depozitarea, transportarea și desfacerea producției agricole finite [5, p.157]. Integrarea verticală capătă o gamă variată de forme:

1. *Integrarea verticală totală*. Constă în integrarea unui ansamblu complet de operații dintr-un anumit lanț economic (figura 1).

There are two forms of integration in agriculture: horizontal integration and vertical integration.

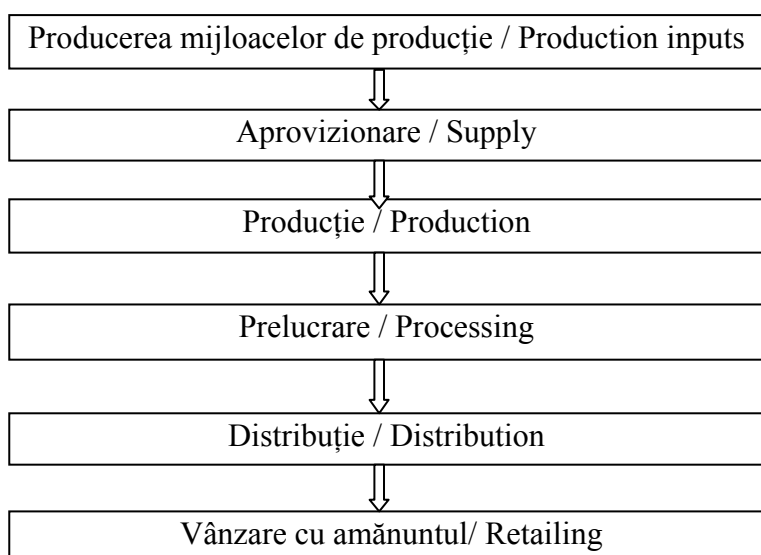
Horizontal integration process involves placing the same type of enterprises and activities at the level of the same link in the economic chain [4, p.143]. According to the character of relationships established between the integrated agricultural producers, one can distinguish two different situations:

1) Specialized large agricultural enterprises conclude contracts with small enterprises, integrating them into their technological chain. The integrated enterprises formally maintain their autonomy, but in fact they depend on the large ones, which set their program of production, sales, service, etc.

2) The cooperative integration involving the union of agricultural producers in agricultural societies and associations in order to produce certain products, to implement the common use of certain expensive equipment and machinery, to perform certain works of general interest, to supply themselves with the necessary agricultural production, etc.

Vertical integration of agricultural producers is any coordination between two or more units, which are situated on different and successive stages in the chain distributing of the agricultural production means, the production itself, conditioning or processing of agricultural products, collection, storage, transport and sale of final agricultural production [5, p.157]. Vertical integration takes a variety of forms:

1. *Total vertical integration*. It consists in the integration of a complete set of operations in a particular economic chain (Figure 1).

Figura 1. Ansamblul de operațiuni din cadrul integrării verticale totale/

Figure 1. The set of operations within total vertical integration

Sursa: Elaborat de autor / Source: Elaborated by the author

Integrarea totală se realizează pe baza de contracte, stabilindu-se relații reciproce între participanți. Întreprinderile integrate sunt autonome în mod juridic, însă sunt dominate economic, datorită diferenței de putere economică și financiară care există între societățile economice și integrator.

2. *Integrarea verticală ascendentă.* Se caracterizează prin controlul executat de către firma prelucrătoare (integrator) asupra producției agricole, prin încheierea de contracte cu producătorii agricoli. Are ca scop asigurarea aprovizionării cu materii prime agricole a integratorului, care le prelucrează.

3. *Integrarea verticală descendentă.* Se caracterizează prin integrarea de către firma industrială de prelucrare (integrator) a activităților din aval sau activităților comerciale.

4. *Agricultura contractuală.* Reprezintă o formă de integrare în care se încheie contracte între producătorii agricoli și agenții economici specializați în prelucrarea produselor agricole primare. De fapt, constituie un mijloc de control asupra producției agricole. Cu cât clauzele prevăzute în contract privind cantitatea și calitatea producției, condițiile de producție, procesele tehnologice sunt mai numeroase, cu atât producția agricolă este mai bine controlată de către beneficiar. În schimbul obligațiilor pe care și le asumă, producătorul agricol obține, conform condițiilor contractuale, o serie de avantaje privind aprovizionarea cu factori de producție, credite, prețuri. Agricultura contractuală este un instrument de reglare a legăturilor dintre verigile complexului economic agroindustrial.

5. *Agri-business-ul.* Este o formă de integrare verticală, care constă în cooperarea comercială, adică crearea unei legături directe între cererea și oferta de produse agroalimentare. În condițiile actuale, când există o mulțime de exploatații individuale, fiecare fermier produce ceea ce crede el că este mai eficient. Astfel, fermierii se pomenească mereu în fața unor circumstanțe neașteptate. Pentru a depăși noile situații și a elimina aceste incertitudini, se formează *agri-business-ul*, ce se bazează pe introducerea unui volum previzibil de mărfuri care să corespundă cererii. Ca rezultat al studiilor efectuate, întreprinderea de comercializare va ști cu aproximație cantitățile ce ar putea fi vândute. Pe această bază, va fi posibilă planificarea volumelor respective de producție-marfă. Astfel, sunt create condiții de informare a producătorilor agricoli privind sortimentul și cantitatea producției agricole aferente comercializării.

6. *Holding-ul.* Constituie un ansamblu de activități agricole, industriale, servicii, transport, desfacere finală, aflate pe raza unei localități, rurale sau grup de localități, prin care să se valorifice eficient resursele agricole și neagricole locale. Holdingul agroindustrial include un șir de etape în care se produce și prin care trece producția agricolă înainte de a ajunge la consumator [4, p.146].

Total integration is based on contracts that establish mutual relationships between the participants. The integrated enterprises are legally autonomous, but they are dominated economically because of the difference between the economic and financial power existing between the economic societies and the integrator.

2. *Upward vertical integration.* It is characterized by the control of agricultural production executed by the processing company (integrator) based on contracts with the agricultural producers. It has the purpose of supplying the integrator who processes the agricultural raw materials with the latter.

3. *Downward vertical integration.* It is characterized by the fact that the industrial processing company (integrator) integrates downstream activities or commercial activities.

4. *Contract farming.* It is a form of integration involving the conclusion of contracts between the agricultural producers and economic agents specialized in the processing of primary agricultural products. In fact, it constitutes a means of control over the agricultural production. The more numerous are the contract clauses concerning the quantity and quality of production, production conditions, technological processes, etc. the more the agricultural production is controlled by the beneficiary. Instead of the obligations they undertake, the agricultural producers receive, according to contractual terms, a number of advantages concerning the supply with inputs, credits, prices, etc. Contract farming is a tool for adjusting the links of the economic agro-industrial complex chain.

5. *Agro-business.* It is a form of vertical integration, which consists in the commercial cooperation, i.e. creation of a direct link between the demand and supply of agro-food products. At present, due to the fact that there are a lot of individual agricultural farms, each farmer produces those products he thinks are the most efficient. This makes farmers always facing unexpected circumstances. In order to eliminate these uncertainties, there was created the *agri-business*, which is based on introducing a forecasted volume of goods corresponding to the demand. As a result of market research, the enterprise will know the approximate quantities that could be sold. Based on this, it will be possible to plan the required quantities. Thus, there are created conditions to inform the agricultural producers about the diversity and quantity of agricultural products that could be marketed.

6. *Holding.* It is a group of agricultural, industrial, service, transport and final retail activities, situated within a rural area or a group of areas used to valorize efficiently the agricultural and non-agricultural local resources. The agro-industrial holding includes a number of steps beginning with the production and processing of agricultural production until it reaches the consumer [4, p.146].

Cooperarea s-a constituit într-una din trăsăturile universale ale societății umane, atât temporal, cât și spațial. Astfel, distingem mai multe tipuri de cooperare (figura 2). Cooperation became one of the universal features of human society, both in time and space. Thus, we can distinguish several types of cooperation (Figure 2).

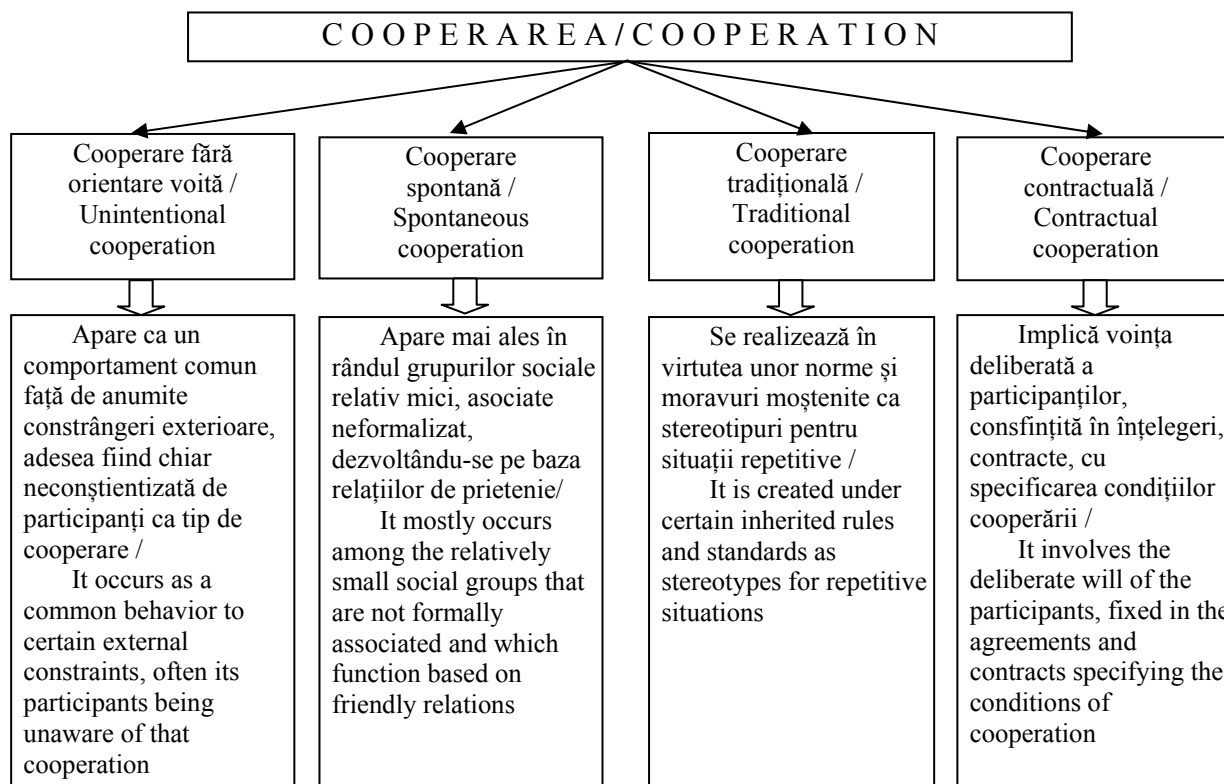

Figura 2. Tipuri de cooperare / Figure 2. Types of cooperation

Sursa: Elaborat de autor / Source: Elaborated by the author

În prezent, agricultura autohtonă este, practic, lipsită de orice fel de cooperare sau de asociere. Există o oarecare asociere între producătorii agricoli și industria de prelucrare, însă aceasta poartă mai mult un caracter neformal. Se bazează în special pe asigurarea producătorilor agricoli de către întreprinderile industriale cu îngrășăminte, combustibil, chimicale, semințe etc.

O altă formă de asociere este cea în care fabricile de conserve și de vinificație își creează propriile plantații de viță de vie, de legume, fructe.

Conform legislației în vigoare, în ce privește cooperarea agricultorilor, mai aproape de modelul clasic de cooperare sunt cooperativele de întreprinzător. Cooperativa de întreprinzător este o întreprindere fondată de cel puțin cinci persoane juridice și (sau) fizice care practică activități de întreprinzător, ce are scopul de a contribui la obținerea de către membrii săi a profitului. Prin derogare de la această prevedere, membri ai cooperativei agricole de întreprinzător de prestări servicii pot fi persoanele care produc produse agricole în gospodăriile personale auxiliare [1].

At present, local agriculture is practically devoid of any kind of cooperation or association. There is some kind of association between agricultural producers and the processing industry, but it has a rather non-formal character. It is mainly based on the fact that industrial enterprises supply the agricultural producers with fertilizers, fuels, chemicals, seeds, etc.

Another form of association is the one when the processing factories, canneries and wineries create their own plantations of vines, vegetables, fruits etc.

According to the legislation in force, cooperative entrepreneurship could be considered as the model of farmers' cooperation that is the closest to the classic model of cooperation. An entrepreneur cooperative is an enterprise founded by at least five legal or natural entities developing entrepreneurial activities and that aims to help its members obtaining profit. Notwithstanding this provision, the members of the entrepreneurial agricultural cooperative can be the persons producing agricultural products in their personal auxiliary farms [1].

According to the type of activity, one can distinguish the following types of cooperatives:

În funcție de genul de activitate, se disting următoarele tipuri de cooperative:

- 1) de prelucrare;
- 2) de prestări servicii, inclusiv cele de consultanță;
- 3) de economii și împrumut;
- 4) cu alte genuri de activitate.

Cooperativa este în drept să stabilească prețuri și tarife la producția și serviciile sale ori la producția procurată și serviciile de care beneficiază, să efectueze operații comerciale, să deschidă reprezentanțe, să creeze filiale, precum și să fie participantă a societăților comerciale și membru al altor cooperative și uniuni de întreprinderi.

Evident, lansarea formelor noi de cooperare și asociere a producătorilor agricoli nu poate fi bazată numai pe cadrul legislativ existent. Sunt necesare modificări esențiale atât a actelor legislative, cât și a formelor existente de implementare a acestora în practică. În scopul facilitării cooperării și asocierii producătorilor agricoli, îndeosebi a celor din sectorul culturilor cu valoare adăugată înaltă, trebuie:

- îmbunătățite principiile de organizare, recunoaștere și funcționare a grupurilor de producători agricoli,
- facilitată valorificarea producției membrilor grupului,
- sporită eficiența activității, planificării producției, concentrării ofertei și organizării desfacerii produselor agricole,
- modificate principiile și condițiile de acordare a sprijinului financiar, legat de organizarea și funcționarea grupelor de producători agricoli.

Luând în considerație situația actuală, ca obiectiv major al procedurii de cooperare se impune unirea eforturilor principalilor agenți economici în vederea asigurării securității alimentare a țării, în special: ale producătorilor agricoli, întreprinderilor de prelucrare, importatorilor angro, statului. Cel mai eficient model de cooperare ar fi asocierea producătorilor agricoli cu întreprinderile de prelucrare. În afară de producătorii agricoli și procesatori, în calitate de membri cu drepturi depline ai cooperativei pot fi importatorii produselor respective, instituțiile bancare, fondurile de investiții, companiile de asigurare etc. [2, p.141].

Privatizarea pământului și patrimoniului gospodăriilor colective care a avut loc în perioada 1992-2000 a condus la apariția antreprenorilor rurali în Republica Moldova. După finalizarea privatizării terenurilor și patrimoniului gospodăriilor colective, noii fermieri privați și antreprenorii rurali au devenit proprietari unici ai afacerilor lor, urmând să ia de sine stătător și deciziile privind aceste afaceri. Lipsa informației despre resursele necesare pentru producția agricolă și despre piețele de desfacere, insuficiența cunoștințelor juridice și a experienței în desfășurarea

- 1) Processing cooperatives;
- 2) Shared-service and consulting cooperatives;
- 3) Savings and loan cooperatives;
- 4) Cooperatives developing other types of activity.

The cooperative is entitled to set prices and tariffs for its products and services or for the purchased products and services they receive, to perform commercial operations, to open offices, to establish subsidiaries, as well as to participate as member of commercial societies and other cooperatives or unions of enterprises.

Obviously, the launching of new forms of cooperation and association of agricultural producers cannot be based only on the existing legislative framework. Significant changes are required both of the legislative acts and implementation of the existing forms. In order to facilitate the cooperation and association of agricultural producers, particularly in the sector of high added value crops it is necessary:

- To improve the principles of organization, recognition and operation of the agricultural producer groups,
- To facilitate the valorization of the group members' production,
- To improve the efficiency of work, production planning, offer concentration and organization of agricultural products sale,
- To change the principles and conditions of allocating financial support related to the organization and functioning of the agricultural producer groups.

Taking into consideration the current situation, we should consider as the major objective of the cooperation procedure the union of efforts of the main economic agents in ensuring food security of the country and namely those of the agricultural producers, processing industries, wholesale importers and state's efforts. The most effective model of cooperation would be the association of agricultural producers with the processing enterprises. Besides the agricultural producers and processing enterprises, as full members of the cooperatives, could be the importers of those products, investment funds, insurance companies, etc. [2, p.141].

Privatization of land and collective farm property that occurred in the period 1992-2000 has led to the emergence of rural entrepreneurs in the Republic of Moldova. After completing the privatization of land and collective farm property, the new private farmers and rural entrepreneurs became the sole owners of their businesses and those who will take decisions on the business independently. The lack of information about the resources required for agricultural production and about the sale markets, the lack of legal knowledge and experience in the conduct of import/export trade activities, the inability to perform adequate economic analysis and manage their own business adequately

activităților comerciale de import/export, incapacitatea de a efectua analize economice adecvate și de a administra propriile afaceri în modul convenit au constituit principalele probleme cu care s-au confruntat producătorii agricoli privați.

La începutul anului 2000, mișcarea inițiată de masele largi ale fermierilor privați a generat crearea primelor Asociații ale Producătorilor Agricoli (APA), organizații neguvernamentale apolitice, destinate să protejeze interesele fermierilor. La începutul anului 2001, APA au fondat Uniunea Republicană a Asociațiilor Producătorilor Agricoli – UniAgroProtect (UAP).

UniAgroProtect are statut de organizație neguvernamentală, nonprofit, neafiliată politic. În prezent, Uniunea reprezintă interesele a 13 asociații regionale ale producătorilor agricoli, care includ peste 1800 agenți economici, iar suprafața de pământ lucrată de ei este de circa 800 000 ha. Misiunea Uniunii este creșterea bunăstării producătorilor agricoli din Republica Moldova prin exprimarea și promovarea intereselor acestora, manifestându-se ca organizație-lider, recunoscută în societate. UniAgroProtect desfășoară diverse activități și participă la diferite proiecte finanțate de către organizațiile donatoare locale și internaționale. UAP a căpătat o experiență semnificativă în gestionarea proiectelor finanțate de USAID, FAO, JICA, Fundația Eurasia și PNUD.

Apariția și dezvoltarea organizațiilor cooperatiste în agricultură este determinată de câteva premise fundamentale.

Necesitatea asocierii în cooperative trebuie să fie resimțită de producătorii agricoli, având libertatea deplină în acțiune. Ea este conferită, sub formă juridică, de existența dreptului de proprietate privată individuală.

Absolut necesară este existența unui statut juridic, care să precizeze obiectul de activitate al cooperativei, condițiile de admitere, modul de funcționare și gestionare, să reglementeze relațiile din cadrul și în afara cooperativei.

Cooperativele, prin activitatea lor, influențează favorabil dezvoltarea rurală. Acționând ca circuite de aprovizionare cu resurse de producere și de comercializare a produselor agricole, cooperativele facilitează încadrarea micilor producători agricoli în fluxurile economiei naționale.

Cooperativele contribuie la stabilitatea rurală, furnizează servicii membrilor într-un mod durabil în timp, participă la diverse proiecte de dezvoltare, se pot adapta unui mare evantai de acțiuni economice, sociale, de consultanță, instruire etc.

În ultimii ani, pe plan mondial, datorită strategiilor de concentrare sau de dezvoltare, fermierii sunt puși în fața unei decizii strategice fundamentale, și anume – să aleagă cum să acționeze mai bine, în condiții de nesiguranță, pentru a realiza exploatații agricole viabile, rentabile, rezistente la concurență, cu piețe de desfacere. Ca alternativă, fermierii realizează diferite forme de asociere, dintre care se evidențiază

constituted the major problems faced by the private agricultural producers.

At the beginning of the year 2000, the initial movement of numerous private farmers led to the creation of the first Agricultural Producer Association (APA), non-political non-governmental organization designed to protect farmers' interests. At the beginning of the year 2001, APA founded the Republican Union of Agricultural Producers UniAgroProtect (UAP).

The Union has the status of a non-governmental, non-profit, and not politically affiliated entity. Currently the Union represents the interests of 13 regional associations of agricultural producers, which include over 1,800 economic agents and the surface processed by them constituting about 800 000 ha of land. The Union's mission is to increase the welfare of Moldova's agricultural producers by expressing and promoting their interests and by manifesting itself as the leading organization recognized by the society. UniAgroProtect develops various activities and participates in various projects funded by the international and donor organizations. UniAgroProtect has acquired significant experience in managing projects funded by USAID, FAO, JICA, the Eurasia Foundation and UNDP.

The emergence and development of cooperative organizations in agriculture is determined by some fundamental premises.

The need for cooperatives must be realized by the agricultural producers who will have the complete freedom in action. It is conferred legally due to the existence of private property rights.

It is absolutely necessary to have a legal status stating the objectives of farmers' cooperation activity, admission requirements, method of functioning and management and regulating the relations within and outside the cooperative.

The cooperatives, through their activity, favorably influence rural development. Acting as circuits of supply with production and marketing resources for agricultural products, the cooperatives facilitate the inclusion of small agricultural producers in the national economy flows.

The cooperatives contribute to rural stability, provide sustainable services to its members, participate in various development projects and are able to adjust to a wide range of economic, social, consulting, training etc. activities.

In recent years, worldwide, due to concentration or development strategies, farmers are faced with a fundamental strategic decision and namely to choose how to act better under conditions of risk and uncertainty in order to make the agricultural farms viable, profitable, competitive and with efficient sale markets. Alternatively, the farmers create different forms of association, such as cooperatives, producer groups and producer associations.

cooperativele, grupurile de producători și asociațiile de producători.

Constituirea producătorilor agricoli în forme asociative deschide noi oportunități de dezvoltare economică prin atragerea unor avantaje locale, zonale sau regionale și folosirea puterii colective în scopul creșterii prosperității membrilor, a familiilor lor și comunităților din care fac parte. Avantajele economice ale fermierilor care formează o cooperativă sunt:

- se reduce numărul de intermediari din lanțul de distribuție;
- scade riscul de a nu-și putea vinde produsele;
- crește influența producătorului la stabilirea prețurilor în relația cu cumpărătorii;
- fermierilor li se oferă o sursă de venit sigură și stabilă;
- li se asigură furnizarea la timp a materiei prime necesare producției, la un preț rezonabil;
- se deschid noi perspective pentru producătorul agricol, care poate adopta noi tehnologii (mecanizare, material săditor etc.) ce îi permit să treacă de la practici tradiționale la cele moderne, mai productive.

Cooperarea și integrarea rurală în Europa.

Dezvoltarea agriculturii țărilor europene este caracterizată de pătrunderea tot mai accentuată în această ramură a capitalului comercial, industrial, bancar, determinată de necesitatea modernizării accelerate a agriculturii. În acest sens, cooperarea agricolă în țările dezvoltate are un rol semnificativ.

Experiența vest-europeană în domeniul cooperării, inclusiv a celei agricole, se caracterizează printr-o varietate mare de forme. În aceste condiții, este greu de stabilit trăsăturile vreunui model european al cooperării în agricultură. Oricum, există și elemente ce conferă o anumită unitate de concepție și orientare a cooperării agrare din Europa. Aceste elemente se concretizează în setul de reguli și principii izvorâte din practica europeană. În cadrul acestor procese, au loc modificări ale dimensiunii exploatației agricole, și anume – creșterea acesteia. Concomitent, apar și cooperative specializate de prelucrare a multor produse agricole (lapte, carne, struguri, ciuperci etc.), se dezvoltă formele de cooperare pentru asigurarea creditelor necesare finanțării în comun a unor lucrări de investigație privind îmbunătățirile funciare, modernizarea tehnologică.

O importantă latură a activității cooperării agrare vest-europene o constituie reprezentarea și apărarea intereselor producătorilor mici și mijlocii. În afara problemelor economice, cooperarea agrară vest-europeană își asumă obligații privind problemele sociale ale cooperabililor, formarea și instruirea permanentă a acestora, acțiuni de protecție a mediului, acțiuni culturale. Cooperarea din țările vest-europene

The decision of agricultural producers to create different forms of association opens new opportunities for the economic development by attracting local, zonal or regional advantages and using the collective power to increase the prosperity of its members, their families and communities to which they belong. The economic benefits of the agricultural producers who form a cooperative are the following:

- Reducing the number of intermediaries in the distribution chain;
- Reducing the risk of not finding sales markets for the obtained products;
- Increasing the influence of producers in setting prices in relation to buyers;
- Providing a reliable and regular source of income;
- Ensuring timely supply with the necessary raw materials for production at reasonable prices;
- Opening new perspectives for farmers who could adopt new technologies (mechanization, planting material, etc.) that allow them to move from traditional to more productive practices.

Rural European Cooperation and Integration.

European countries' agricultural development is characterized by the increasing penetration of commercial, industrial and banking capital into this sector, caused by the need for accelerate modernization of agriculture. In this regard, agricultural cooperation in developed countries has a significant role.

The experience of Western European countries in the field of cooperation, including the agricultural cooperation, is characterized by a variety of forms. In such circumstances, it is difficult to establish the features of any European cooperation model in agriculture. However, there are several elements that create the conceptual and guiding contour lines of agricultural cooperation in Europe. These elements are reflected in the set of rules and principles resulting from the European experience. These processes involve modifications of the agricultural farm size, i.e. its growth. Simultaneously, one can note the emergence of specialized cooperatives processing some agricultural products (milk, meat, grapes, mushrooms, etc.), development of the cooperation forms providing loans to co-finance certain investment works on land improvement, technological modernization, etc.

An important aspect of the West European agricultural cooperation activity is the representation and defense of the small and medium producers' interests. Besides the economic problems, West European agricultural cooperation undertakes obligations connected with the social problems of cooperators, their continuous training and instruction, environmental protection measures, cultural activities, etc. Cooperation in the West European countries greatly improved the living standards of farmers and

a ameliorat în mare măsură nivelul de viață al agricultorilor și și-a dovedit viabilitatea în diverse domenii: aprovizionare, creditare, asigurări, prelucrare, depozitare, desfacere.

Țările dezvoltate, în special cele vest-europene, promovează și susțin activ dezvoltarea rurală bazată pe cooperare și asociere, limitând astfel extinderea monopolurilor, diminuând exodul rural, reglând raportul cerere-oferă, protecția mediului ambiant. Cooperarea poate fi considerată o componentă majoră a modernizării și integrării rurale [4, p. 149].

În Republica Moldova, asocierea în agricultură rămâne la un nivel scăzut, producătorii agricoli confruntându-se cu probleme de informare, mentalitate, dar și de suprafiscalizare și management. Motivele sunt atât sociale (cum ar fi scepticismul gospodăriilor rurale privind orice formă de asociere), cât și financiare, în contextul resurselor limitate pentru investiții de care dispun fermierii și costurile suplimentare legate de înregistrarea și funcționarea unei cooperative (contabilitate, administrare, obligații fiscale etc.). Totuși, cea mai mare problemă care descurajează asocierea și constituirea grupurilor de producători o reprezintă existența unui tratament inegal din punctul de vedere al obligațiilor fiscale, prin dubla impozitare a membrilor acestor grupuri de producători.

Organizațiile fermierilor trebuie mult mai bine încurajate și susținute, pentru a putea face față, împreună, provocărilor determinate de creșterea concurenței și de consolidare a piețelor din aval privind comercializarea produselor lor, inclusiv pe piețele locale. Factorii ce determină necesitatea asocierii în agricultură sunt:

- nevoia de a înființa și organiza grupuri de producători, care apare din necesitatea de a îmbunătăți calitatea producției;
- crearea oportunităților de valorificare în comun a producției agricole de către organizațiile/grupurile de producători (înființarea de depozite ale producătorilor de legume și fructe, unități proprii de colectare și procesare a materiei prime agricole, piețe specializate pentru vânzarea directă de animale vii, cereale, pește, miere etc.);
- adaptarea producției la cerințele pieței și valorificarea unei cote (în creștere) din producția comercială individuală, prin asociațiile/cooperativele producătorilor, pe baza contractelor durabile.

4. Concluzii. Structurile de producție agricolă apărute în urma reformei funciare, majoritatea lor fiind de subzistență, au un ritm lent de adaptare la cerințele pieței, sunt lipsite de capital de exploatare și nu beneficiază de o infrastructură corespunzătoare de producție și desfacere.

Circuitele de comercializare au condus la slăbirea relației dintre furnizori și consumatori și, totodată, au redus transparența operațiilor aferente, ceea ce a dus la

has proven its viability in various areas: supply, crediting, insurance, processing, storage and sales.

Developed countries, especially the West European ones, actively promote and support rural development based on cooperation and association, thus limiting the expansion of monopolies, reducing the rural exodus, regulating the demand-offer ratio and improving environmental protection. The cooperation may be considered the major component of rural modernization and integration [4, p.149].

In the Republic of Moldova, the association in agriculture is situated at a low level, the agricultural producers still facing problems connected with information and mentality, but also with over-taxation and management. The reasons are both social (such as rural farms skepticism about any form of association) and financial, in the context of the limited investment resources of farmers and additional costs related to the registration and functioning of a cooperative (accounting, management, tax liabilities, etc.). However, the biggest problem that discourages the association and establishment of producer groups is the existence of unequal treatment in terms of the tax liability, i.e. the double taxation of the members of these producer groups.

Farmers' organizations should be encouraged and supported much better in order to cope together with the challenges caused by increased competition and consolidation of the downstream markets aiming at marketing of their products, including on the local markets. The factors determining the need for agricultural associations are the following:

- The need to establish and organize producer groups results from the need to improve product quality;
- Creating opportunities for joint valorization of the agricultural products by the organizations/groups of producers (establishment of warehouses for fruits and vegetables, own equipment and machinery to collect and process the agricultural raw materials, specialized markets for direct sale of livestock, cereals, fish, honey, etc.);
- Adapting the products to market requirements and valorization of a share (growing share) of the individual commercial production through the associations/cooperatives of producers, based on fixed/stable commercial contracts.

4. Conclusions. The structures of agricultural production resulting from land reform, most of them being subsistence structures, have a slow adaption rhythm to market requirements, lack sufficient operating capital and do not benefit from adequate infrastructure for production and marketing.

Marketing chains led to the weakening of the relationship between suppliers and consumers and also reduced the transparency of related operations, which

subevaluarea costurilor de producție, iar prețurile plătite producătorilor agricoli sunt, adesea, sub nivelul minim necesar supraviețuirii economice a acestora. Astfel, slaba putere de negociere și situațiile de dependență în care se află producătorii, adâncesc dezechilibrul existent în lanțul agroalimentar.

Este necesară promovarea spiritului asociativ sau cooperatist de bază, integrând producătorii agricoli mici în structuri mai mari, care să-i apropie de segmentele din circuitele de comercializare. Aceste structuri de tip cooperatist vor permite maximizarea randamentelor și asigurarea diversității cererii. De asemenea, integrarea cooperatistă asigură optimizarea resurselor și, prin urmare, o mai mare eficiență.

Asocierea în cooperative reprezintă soluția succesului în agricultură. Pe lângă accelerarea asocierii fermierilor, este necesară impulsivitatea exporturilor prin integrarea producției agricole și a sectorului zootehnic, precum și dezvoltarea economiei rurale generatoare de locuri de muncă.

led to underestimation of production costs, while the prices paid to agricultural producers are often below the minimum level necessary for their economic survival. Thus, the weak bargaining power and dependency situations in which they are trapped make deepen the existing imbalance in the agro-food chain.

It is necessary to promote the basic associative or cooperative spirit, integrating small agricultural producers into larger structures that would keep farmers closer to the segments of the marketing chains. This cooperative structure will allow maximizing yields and ensuring the diversity of demand. Also, cooperative integration ensures the optimization of resources as well as greater efficiency.

Cooperative association is the recipe for success in agriculture. Besides accelerating the creation of farmers' associations, it is necessary to boost exports by integrating agricultural production and animal breeding sector, as well as to develop rural economy, thus generating new jobs.

Referințe bibliografice / Bibliographic references:

1. *Legea privind cooperativele de întreprinzător, nr. 73 din 12.04.2001*. Monitorul oficial nr. 49-50 din 03.05.2001
2. BAJURA, T. *Economia agrară și dezvoltarea spațiului rural*. Chișinău, CEP USM, 2007, 155 p.
3. BUGAIAN, L., LOZOVANU, C. *Restructurarea prin integrare în industria laptelui*. Chișinău, CEP USM, 2006, 246 p.
4. GAIA, A., MAGAZIN, P., ȘTEFAN, G. *Economie agrară*. Iași, 1998, 252 p.
5. ТКАЧ, А. В. *Сельскохозяйственная кооперация*. Москва, 2006, 364 с.